

FORSKNINGSDAGEN 2023

ABSTRACTS- OPLÆG

Formiddags session:

Marine ikke-hjemmehørende arter i Vadehavet 2022: Antal, spredning og mulige indsatser

Peter A. U. Stæhr, Ph.d. Professor, Marine Biodiversity

Aarhus Universitet - Institut for Ecoscience - Marin biodiversitet & eksperimentel økologi

Aarhus Universitet har for Miljøstyrelsen i 2022 undersøgt Vadehavsområdet med forskellige metoder som begroningsplader, sedimentundersøgelser og e-DNA for at opsamle viden om nye arter, og for bl.a. ved hjælp af marine spredningsmodeller at kunne vurdere betydningen af forskellige spredningsveje for forekomsten af nye mulige invasive arter og derved bringe viden til indsatser for Havstrategiens næste indsatsprogram.

Vadefugle og sediment i den tyske del af Vadehavet – et spadestik dybere

Karsten Laursen -Seniorforsker emeritus

Århus Universitet - Institut for Ecoscience - Faunaøkologi

Vi har tidligere præsenteret resultater af undersøgelser med denne overskrift. Men ved analyse af et nyt datamateriale, som omfatter de trilaterale optællinger af vandfugle i Vadehavet, er det muligt at komme et spadestik dybere ned i forståelsen af, hvordan tingene hænger sammen. Spørgsmålet er: Hvorfor er antallet af adskillige vandfugle faldet i den tyske del af Vadehavet, mens de overvejende stiger eller er konstante i de danske og hollandske dele. De nye resultater viser, at mindst to uafhængige

processer har påvirket vandfuglene i den tyske del. Den ene var et regimeskift i 1989 i den sydlige del af Nordsøen, den anden var ændringer af de morfologiske forhold af tidevandsfladerne, sandsynligvis forårsaget af klimaændring og havspejlsstigning.

Vadehavets klitheder – terrestriske oaser under pres.

Ulrik Søchting - Professor Emeritus

Københavns Universitet - Biologisk Institut- Afdeling for økologi og evolution. Lavgruppen (under Svampeforeningen)

Historisk har klitter og klitheder været en dominerende del af vadehavskysten langs Europas atlantiske kyst.

En fornuftig forvaltning af den danske del er af international betydning, men gør vi det godt nok?

En gruppe danske lav-entusiaster undersøgte - med støtte fra Nationalparken - Fanø, Manø og Rømø i 2022. Resultaterne vil blive fremlagt med forslag til fremtidig forvaltning.

Everter og evertsejlads i Vadehavet

Mette Guldborg – Ph.d., Arkivleder

Byhistorisk Arkiv

Everten var tidligere en helt almindelig skibstype i Vadehavet, hvor den først og fremmest varetog den lokale transport. Med tiden er everten kommet til at stå som det mest karakteristiske vadehavsfartøj. Oplægget fortæller om evertens tidlige historie, dens storhedstid i 1700-1800-tallet, dens overflødigførelsen i begyndelsen af 1900-tallet og om kampen for at bevare de kun fire everter – tre originale og en kopi – der er tilbage i den danske del af Vadehavet.

Eftermiddags session:

Anvendelse af virtuelt hegn til græssende dyr

John Frikke - Naturkonsulent

Nationalpark Vadehavet

'Nofence' er et norsk udviklet hegningsystem, som via en software og et særligt GPS-halsbånd til de græssende dyr skaber muligheden for at etablere 'hegnsløse indhegninger' i landskabet. Dette nye værktøj, som kan revolutionere både naturplejen og den mere landbrugsmæssige afgræsning, er for tiden under afprøvning på et areal ved Albue Bugt på Fanø.

Produktet er godkendt i Norge, men endnu ikke tilladt at benytte i Danmark. Derfor foregår afprøvningen på en flok Anguskøer på Fanø som et dyreforsøg, som først og fremmest skal afdække de dyrevelfærdsmæssige aspekter af at benytte systemet.

Det er projektets formål at klarlægge anvendeligheden af virtuel hegning til græsning med kreaturer og om anvendelsen af det virtuelle hegn bidrager

til at øge stressniveauet hos de indhegnede dyr. Ud over stressundersøgelsen bliver der foretaget undersøgelser af plantelivet og ynglefuglene i projektområdet, lige som det undersøges, om der er eventuelt er konflikter med besøgende i området.

Vurdering af ny metode for aldersbestemmelse af danske strandede marsvin

Louise Henriksen - Cand. Scient.

SDU - Det Naturvidenskabelige Fakultet - Biologisk Institut

Tandhvalers alder bestemmes normalt ved at tælle årligt dannede lag i tænderne, svarende til årringe i træer. Traditionelt gennemgår tanden en tidskrævende behandling før aldersbestemmelse. Vi undersøgte den hurtigere og enklere slibemetode til aldersbestemmelse af marsvin (*Phocoena phocoena*).

Troldomsmærker

Louise Hauberg Lindgaard - Ph.d. Stipendiat (SDU)

Sydvestjyske museer

Under min ansættelse på SJM har jeg forsket i både de danske og europæiske troldomsprocesser i 15-1600-tallet, samt magipraksis i samme periode. I den forbindelse har jeg stået for et forskningsprojekt udi danske magiske beskyttelsesmærker, der gennem århundreder er blevet sat af almindelige folk som værn mod trolddom og andet ondt. Mærkerne, der oftest er udformede som diverse slags kors eller kristne symboler og tegn, findes overalt på både bygninger og personlige genstande. Faktisk findes de på bygninger og genstande helt op i 1900-tallet, og ofte i private hjem. Derfor var der også tale om et projekt delvist baseret på citizen science, hvor folk fra hele landet – og særligt Sydvestjylland – meldte ind med fund af magiske mærker.

Data i Naturen

Emil Bekker – Senior professional

NTT DATA Business Solutions

Med et generelt stigende antal gæster, og en fortætning af besøgende omkring særligt attraktive naturområder, forventes der en voksende belastning af naturen i Danmarks Nationalparker. Via en systematisk og strategisk brug af data og teknologier ønskes der kabe et solidt og troværdigt datagrundlag, som kan bidrage til en bæredygtig brug af naturområder på lang sigt.

Projektet ”Data i Naturen” sigter mod at kortlægge og analysere gæstedefærd i en række områder i Nationalparkerne Mols Bjerge, Thy og Vadehavet. Formålet er at forstå naturbelastning i forhold til antal gæster og deres adfærd i parkerne. Resultaterne af undersøgelsen kan derudover anspore udvikling af Visitor Management og gæsteservice, samt give et

styrket forretningsgrundlag for de lokale aktører i Nationalparkerne. I Nationalpark Vadehavet er der på nuværende tidspunkt to primære undersøgelser:

1. Sort sol – Besøgstrykket øges markant i de områder og perioder hvor naturfænomenet Sort Sol kan observeres. Ved brug af IoT-sensorer (Internet of Things) indsamles der data om gennemkørsel på den mest belastede vej. Kombineret med data fra DOF-basen, søges der en granuleret forståelse af sammenhængen mellem antallet af besøgende og antallet af fugle i området.
  2. Fugles flugtafstand – Denne undersøgelse har til formål at beskrive gæsternes bevægelsesmønster på Mandø, med hensigten om at undersøge hvorvidt menneskeadfærden påvirker ynglen og tilstedeværelsen af særligt interessante fugle på øen. Datakilder for undersøgelsen er en kombination af tællere, DOF-basen, litteratur, samt et samarbejde med fageksperter fra Aarhus Universitet. Den indsamlede viden vil kunne bruges til at skabe de mest optimale forhold for naturen på øen, eksempelvis ved at ændre stisystemer.
- På forskningsdagen vil NTT Data præsentere disse undersøgelser og vise hvordan data konkret indsamles og bruges i projektet.

Konturer af regenerativ turisme i Nationalpark Vadehavet

*Kristof Tomej -Ph.d. Adjunkt & Janne Liburd -Professor, Dr.phil, Ph.d.
SDU- Institut for Medier, Design, Læring og Erkendelse*

Bæredygtig turismeudvikling er ikke længere nok i en antropocæne tidsalder. Det giver ingen mening 'blot' at forsøge at bevare en ødelagt planet, med et ødelagt klima og natur, som vi gør en smule grønnere. Med udgangspunkt i en teoretisk rammesætning af begrebet regenerativ turisme, udfoldes en systemisk tilgang, der har fokus på relationer og transformationer. Regenerativ turisme påkalder nye måder at tale om, inddrage og samarbejde med andre, i og med naturen. Forskningen viser, at menneskers naturforståelse formes individuelt og subjektivt – og at netop dette er afgørende for at forstå hvorfor og hvordan, vi færdes i naturen. Naturen i Vadehavet er ikke kun naturlig, men skabt, tæmmet, kultiveret, og dyrket i århundreder. Menneskets relationer til naturen er en dynamisk proces, der omfatter læring og forandring. At forstå, at vi er en del af noget større, og at turismen har et ansvar for at give mere tilbage, end den tager. Vi sammenholder regenerative principper med turismeudvikling i Nationalpark Vadehavet i de seneste år. Med udgangspunkt i turisme co-designinterventioner (2022) fremhæver vi relationer, der viser konturer af regenerativ turisme i Nationalpark Vadehavet.